

nunc loquimur. Quod sic declaro : nam vel opinamur in toto supposito materiali tantum esse unam subsistentiam simplicem quæ terminat totam naturam et materiam ac formam, et sic talis subsistentia supponit integram naturæ unitatem, ut eam adæquate terminare possit et in ea complectatur materiam ac formam; illa ergo unitas, quæ consurgit ex unione materiæ et formæ, præcisa subsistentia, est unitas essentialis, atque ita unitas proprii suppositi supponit unitatem essentialis. Si vero opinemur materiam et formam habere partiales subsistentias, eadem vel majori efficacia idem concluditur, quia ex materia et forma non consurgit unum suppositum, nisi earum subsistentiæ conjungantur ad componendam unam adæquatam subsistentiam; non possunt autem ita uniri, nisi eadem materia et forma secundum suas entitates essentialis inter se uniantur, quæ unio naturæ ordine antecedere debet; nam sicut essentialis prior est subsistentia, ita unio in entitatibus essentialis prior esse debet, quam unio in partialibus subsistentiis. Igitur si ex his consurgit una subsistentia totalis, multo magis ex illis consurgit una essentialis. Est ergo substantia materialis per se una non tantum ratione unius suppositi, sed etiam ratione unius essentialis.

8. Atque hinc facile probatur secunda et tertia consequentia principalis rationis. Quia jam ostensum est, ex materia et forma, prout in qualibet earum est aliqua essentialis non completa, sed partialis, apta uniri alteri, componi essentialis quamdam completam ac per se unam; hæc ergo est propria et adæquata essentialis substantiæ compositæ. Probatur consequentia, primo, quia illa essentialis, alicujus rei est essentialis, et non alterius, nisi substantiæ materialis. Secundo, quia substantia materialis est ens completum; ergo debet habere essentialis completam; sed essentialis materiæ per se sola, aut essentialis formæ per se sola non est completa, quia neutra earum est completum ens aut completa natura, cum sit natura sua instituta ad substantiam completam; neutra ergo earum est completa essentialis; ergo neutra est tota essentialis substantiæ materialis. Tertio, quia essentialis debet esse rei proportionata; ergo ens compositum habere debet essentialis compositam; sed substantia materialis est unum ens compositum; ergo integra essentialis illius debet esse una compositio; non est ergo sola forma, quæ simplex est, nec materia, sed compositum ex utraque. Prima consequentia probatur,

tum ex debita proportionem, tum etiam quia illud est de essentialis rei, quod intrinsicè ac per se primo rem constituit; ens autem compositum intrinsicè ac per se primo constituitur per naturam compositam.

9. *Objectioni satisfi.* — Dices: ens artificiale est compositum ex materia et forma artis, et nihilominus ejus essentialis consistit in sola forma artis, ut multi sentiunt; ergo non est de ratione entis compositi, ut habeat essentialis compositam, et idem argumentum fieri potest de aliis compositis accidentalibus. Respondetur imprimis non esse parem rationem, nam ens compositum ex substantia et accidente non est proprie unum ens, quia non est per se unum, et ideo si adæquate de illo loquamur, proprie non habet unam essentialis, sed includit plures, non per se, sed per accidens unitas. Formaliter autem loquendo de his compositis, dicitur eorum essentialis consistere in forma accidentali, quia illam dicunt de formali, et connotant subjecta. Quod non ita est de substantia composita; est enim per se una, et ideo essentialis per se unam habere debet; homo enim non tantum dicit formaliter animam, sed humanitatem, quæ non est sola anima, alias esset spiritualis et immortalis humanitas, sicut anima, quod est plane falsum; est ergo humanitas integra essentialis ex anima et corpore composita, et idem est de cæteris rebus materialibus. Non tamen desunt¹, qui in hoc æquiparent artificialia substantiis, et differentiam inter hoc constituent inter artificialia, et alia accidentalia composita. Sed in hoc non est nobis immerendum, nihil enim ad rem præsentem refert, præsertim quia si quæ est differentia, solum est in nominum usu et significatione, non in rebus.

10. Unde ex hac ipsa differentia inter substantiam et accidentia argumentor quarto. Nam in definitione substantiæ materialis ponitur materia; ergo est de essentialis ejus. Patet consequentia, quia in hoc differt substantia ab accidente, quod non definitur per aliud additum, sed per intrinsicè et essentialia principia. Nec satis est quod quidam asserunt, accidens definiri per additum alterius prædicamenti, substantiam vero, ejusdem; nam, licet hoc sit verum de substantia incompleta, qualis est materia ipsa vel forma, non tamen de substantia completa; nam,

¹ Vide Fonseca., 5 Metaph., c. 7, quæst. 5, sect. 4.

ut dicebam sectione præcedente, materia dicit transcendentalem habitudinem ad formam, et formam ad materiam; substantia vero ex utraque composita est quid omnino absolutum, non dicens habitudinem ad extrinsecum, nisi forte tanquam ad finem, vel ad principium efficiens. Adde quod, si materia non est pars essentialis substantiæ, vix intelligitur quo modo in prædicamento substantiæ collocetur, quia nec collocatur directe, cum non sit substantia integra, neque etiam reductive tanquam pars essentialis substantiæ. Dices, reduci ut vehiculum formæ. Sed certe pari fere ratione posset reduci ad quantitatem, maxime juxta Comment., quia est etiam vehiculum quantitatis. Et præterea substantia, quæ directe ponitur in prædicamento, non indiget vehiculo, cum sit ens per se absolutum et integrum. Forma autem materialis, quæ suo modo indiget sustentante aut vehiculo, non ponitur directe in prædicamento substantiæ, sicuti nec materia, imo neque anima rationalis, quamvis sit subsistens, ponitur directe in prædicamento substantiæ; ergo materia non solum reduci debet ad illud prædicamentum, ut vehiculum formæ, sed maxime ut pars materialis substantiæ; non est autem pars, nisi essentialis; ergo.

11. Ultimo argumentari possumus, quia proprietates materialis substantiæ, non solum a forma sumuntur, sed etiam a materia; sed proprietates consequuntur essentialis; ergo ad essentialis hujus substantiæ non solum pertinet forma, sed etiam materia. Major patet, quia non solum ex forma, sed maxime ex materia habent substantiæ inferiores quod corruptibiles sint, et substantiæ cælestes ex tali conditione materiæ habent etiam quod sint incorruptibiles; item hæc substantiæ non solum ex forma, sed etiam ex materia habent quod corporeæ sint, sive per corporeum differentia essentialis, sive proprietates aliqua circumscriptur. Unde homo simpliciter corporeus est et mortalis, ratione suæ essentialis et naturæ, etiamsi anima ejus incorporea sit et immortalis. Rursus hæc substantiæ non solum ex forma, sed etiam ex materia habent, quod sint entia naturalia et mobilia; unde aliqui motus non solum ratione formæ, sed etiam ratione materiæ naturales sunt. Denique non solum forma, sed etiam materia aliquo modo confert ad operationes substantiarum, adeo ut merito D. Thom., 1 part., quæst. 5, art. 4, dixerit, quod si corpus nihil conferret animæ rationali ad operationes intellectuales ejus,

non uniretur illi per se, nec corpus esset de quidditate hominis, sed anima esset homo; est ergo materia pars essentialis in materialibus rebus.

12. *Quarta conclusio.* — Dico quarto: materia est de essentialis substantiæ materialis tanquam inchoatio quædam, et fundamentum essentialis, quæ per formam completur, ac plene constituitur. Hæc conclusio constat fere ex supra dictis de causalitate materiæ et formæ, et quoad hoc recte dicitur materia esse in his rebus tanquam receptaculum formæ, vel etiam tanquam vehiculum, et sustentaculum respectu earum formarum quæ sustentante indigent. Hinc tamen colligi non potest omnino esse extra essentialis; recte vero concluditur, esse solum quasi fundamentum et inchoationem ipsius essentialis. Item hoc includitur in ratione primi subjecti, quod formæ supponitur, et per illam actualitur, et complementum perfectionis recipit.

Argumentorum solutio.

13. *Aristotelis testimonia explicantur.* — Denique ex hac assertionem solvuntur facile fundamenta contrariæ sententiæ. Aristoteles enim, locis in principio citatis, nihil aliud intendit, quam quod in hac ultima conclusione asseruimus, formam, scilicet, esse rationem et terminum constituentem essentialis rei, non vero solam illam esse totam essentialis. Et in verbis ibi citatis ex primo Metaphysicæ, juxta communem lectionem, non dicit Aristoteles carnem esse formam seu rationem, sed carnis et cujuscunque similis rei esse vel dari formam seu rationem, qua nimirum constituitur. Quod si, ut aliqui moderni legunt, dicat carnem esse rationem, intelligendum est per synecdochen, ut totum a parte principali nominetur. Potest etiam, cum dicit formam esse rationem vel quidditatem rei, per antonomasiam intelligi, quia præcipua est pars quidditatis; vel intelligitur etiam causaliter, quia forma est quæ præcipue constituit quidditatem rei, eamque ab aliis distinguit. Legatur D. Thom., 1 part., quæst. 75, art. 4.

14. Ad primam rationem ex eadem conclusione ultima respondendum est, illa optime probari, materiam esse veluti quamdam inchoationem essentialis, non vero quod sit omnino extra essentialis. Quia ut substantiæ differant specie, satis est quod in forma differant, neque est inconueniens ut variæ essentialis specie distinctæ, in fundamento et ma-

teriali principio similes sint. Et propterea res materiales, quæ non solum in forma, sed etiam in materia differunt, non tantum specie, sed etiam in genere physico differre dicuntur. Ad secundam rationem ex eadem radice respondetur, non omnes partes materiales esse essentielles, quia non omnes sunt necessariae, ut forma complere possit cum materia illud compositum, in quo essentia rei consistit, et ideo illa materia est simpliciter essentialis, quæ ad hoc necessaria est; reliqua vero dicitur esse de integritate, aut complemento rei.

15. Ad tertiam, quod attinet ad essentiam in specie, verum est esse de essentia rei, ut per talem speciem materiæ constituatur, qualem natura sua forma postulat; nam si fingeremus animam rationalem uniri materiæ celesti, non consurgeret una essentia ejusdem rationis cum essentia hominis. Unde Theologi recte concludunt, Verbum divinum assumpsisse corpus ex materia hac generabilium rerum, ex eo quod assumpsit veram hominis essentiam. Non est autem intelligendum, ex eo quod materia in communi sit de essentia substantiæ in communi, fieri consequens ut uniuscujusque substantiæ specie distinctæ sit etiam materia specie distincta quoad propriam speciem essentialem materiæ, quia fieri potest ut plures formæ specie diversæ postulent materiam ejusdem rationis substantialis, quamvis in ea varias dispositiones requirant.

16. Quod vero attinet ad unitatem indivi-
dui, fatendum est absolute, substantiam materialem, ut sit eadem numero, requirere non solum eandem numero formam, sed etiam eandem numero materiam; tantoque fore hanc unitatem perfectiorem in tota substantia, quanto major fuerit in utroque principio, non tantum formali, sed etiam materiali. Nam unitas totius ex unitate partium consurgit. Et quia eadem est proportio rei singularis ad sua principia singularia, quæ est rei specificæ ad principia communia. Sicut ergo species in communi principia habet determinata in specie, ita res singularis determinata habere debet propria principia in individuo, et in particulari. Denique hac ratione concludunt Theologi, ad unitatem resurrectionis eorundem hominum pertinere, ut eorum animæ eisdem numero corporibus uniantur, de qua re disputavi late contra Durandum, in 2 tomo tertiæ part., disput. 44, sect. 2. Hæc autem unitas materiæ non semper æqualis est, quia saltem paulatim potest interdum va-

riari, ut docuit D. Thom., 1 part., quæst. 119, art. 1, et tunc censetur eadem perseverare quasi continuatione quadam, ratione cujus, et præcipue ratione formæ, individuum physice manet semper idem, de qua re dictum est etiam in superioribus, disp. 5, de Principio individuationis, sect. 3.

SECTIO III.

Utrum substantia materialis sit aliquid distinctum a materia et forma simul sumptis, et unione earum.

4. Quæstio hæc de quolibet toto respectu suarum partium, et composito respectu suorum componentium tractari potest; tamen commode in hunc locum cadit, tum quia prima et præcipua compositio naturalis est ex partibus essentialibus substantiæ; tum etiam quia necessaria est ad rationem compositæ seu materialis substantiæ exacte declarandam.

Prima sententia ponens realem distinctionem.

2. Sunt ergo in hac re variæ sententiæ. Prima affirmat substantiam compositam esse re ipsa distinctam a suis partibus, non tantum singulis (quod certum est et indubitatum apud omnes), sed etiam simul sumptis, non solum secundum aliquem realem modum quem addat ipsis partibus, sed etiam quia sit vera entitas realiter distincta ab ipsis. Ita sentiunt multi expositores Aristot., in 1 Phys., text. 16, ubi Aristoteles hanc partem generatim insinuat. Eamque tenet Hervæus, Quodlib. 2, quæst. 15; Capreol., in 3, dist. 2, art. 1; Cajet., 3 part., quæst. 6, art. 5, ad 1 Durand.; Ferrar., 4 contra Gent., c. 81; Javell., 7 Metaph., quæst. ult. Favet D. Thomas, in 3, dist. 2, quæst. 1, art. 3, quæstiunc. 3, ad 3, et in 4, d. 16, quæst. 1, art. 1, quæstiunc. 3, ad 2. Idem tenet Scotus, 8 Metaph., quæst. 4, et in 3 Sent., d. 2, quæst. 2; et ibi Lichetus; Mairon., d. 1, quæst. 10; Antonius Andr., 7 Metaph., quæst. 18; Zimara, Theorem. 75; et idem tenet Avicenna, lib. 3 suæ Metaph., c. 4. Favetque huic sententiæ Aristoteles variis in locis; nam 5 Metaph., c. 14, text. 19, ait: *Sex non sunt bis tria, sed semel sex*. Similiter, lib. 7, c. 17, dicit syllabam, *ba*, non esse *b* et *a*. Et lib. 8, c. 6, text. 15, ait, totum esse aliquid præter partes. Et 2 de Anim., in princip., et sæpe alibi, distinguit substantiam in formam, materiam et compositum, sentiens compositum esse rem per se distinctam.

3. *Prima sententiæ fundamentum.* — Fundamentum hujus sententiæ est, quia multa in re ipsa tribuuntur toti substantiæ compositæ, quæ partibus etiam simul sumptis non conveniunt, et e converso. Totum enim est, quod per se primo generatur, non autem partes simul sumptæ, neque etiam unio earum; nam cum unio sit relatio, non potest esse generationis terminus. Similiter totum corrumpitur, etiamsi partes maneant, ut patet in morte hominis. Rursus totum componitur ex partibus simul sumptis et unitis: neque enim disjunctæ componunt; et tamen totum non componit seipsum, ut per se constat. Denique totum est, quod agit, movetur, ambulat, et similia, quæ aggregato ex unione et partibus tribui non possunt. Est ergo totum res aliqua præter illud aggregatum.

4. Et hinc sumi potest secunda ratio, quia si substantia composita non esset aliquid a partibus simul sumptis distinctum, non magis esset unum ens quam sit acervus lapidum, aut domus, vel certe quam corpus album ut sic, quia omnia hæc sunt multitudo suarum partium simul sumptarum, et tali modo unitarum. Tertia ratio sit, quia si tota substantia nihil aliud esset quam partes essentielles simul sumptæ, ergo eadem ratione eadem substantia, ut constat ex integralibus partibus, non erit aliud quam partes ipsæ integrales simul sumptæ; ergo partes integrales et essentielles erunt idem inter se; quia quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se; consequens autem est plane falsum; ergo.

Secunda opinio admittens distinctionem modalem.

5. Propter hæc argumenta alii convincuntur, ut admittant distinctionem ex natura rei inter partes et totum, in quo cum præcedente sententia conveniunt; negant tamen distinctionem illam esse realem proprie, sed modalem tantum. Quia putant hanc et esse necessariam, et sufficere ad veritatem et proprietatem omnium locutionum, quæ in argumentis factis proponuntur, et quia totum ut totum, aliquem realem modum dicit, quem non dicunt partes, quantumvis simul vel conjunctim sumptæ. Non est autem necesse ut dicant aliquam rem omnino distinctam; neque enim intelligi potest qualis sit illa res, aut cur ultra partes simul sumptas et unitas constituenda sit.

Tertia opinio negans omnem distinctionem in re.

6. Tertia opinio, et magis recepta, est, substantiam compositam in re ipsa non esse quippiam distinctum, neque realiter, neque modaliter a partibus essentialibus simul sumptis et unitis, sed ad summum ratione et modo concipiendi et loquendi nostro. Hanc tenent frequentius expositores Aristot., 1 Phys., loc. cit., præsertim Græci, Alexand., Themist., Philop., Simplic.; et favet Averr., comm. 17. Tenent etiam Durand., in 3, d. 2, quæst. 2; Gregor., in 1, dist. 24, quæst. 1, art. 1; Palud., in 3, d. 1, quæst. 1; Niphus, 7 Metaph., disp. 19, ubi Soncin., quæst. ult., utramque partem censet probabilem. Et huic sententiæ magis favet D. Thom. Lib. 4 cont. Gent., c. 18, ad 5, sic scribit: *De humanitate non est intelligendum, quod sit quadam forma consurgens ex conjunctione formæ ad materiam, quasi realiter sit alia ab utroque, quia cum per animam fiat materia hoc aliquid actu, ut dicitur 2 de Anima, illa tertia forma consequens non esset substantia, sed accidens*. Et 1 part., quæst. 11, art. 2, ad 2, dicit, *totum heterogeneum esse multitudinem*, scilicet, partium unitarum. Favet etiam in illis locis, quæ affert prima sententia; nam in priori solum ait, cum dicitur humanitatem esse corpus et animam, materialiter esse verum: *Sicut nomine totius (inquit) intelliguntur partes, et non quod totum, proprie loquendo, sit suæ partes, et non aliquid ex partibus constitutum*. Ubi solum dicit in locutione esse impropriam, ad quam sufficit distinctio rationis; non tamen ponit distinctionem, sed identitatem rei, quam declarat per illam particulam, *materialiter*. Et eodem modo dicit in altero loco, totum prædicari de partibus simul acceptis, licet improprie. Atque hoc modo dicit etiam August., 7 de Trinit., c. 4: *Homo nihil aliud est quam anima et corpus*; et 9 de Civit., cap. 3, commendat Varronem, quod hominem neque animam solam, neque solum corpus, sed animam simul et corpus esse arbitratur. Quæ verba refert D. Thomas, 1 p., quæst. 75, a. 4, in argum. Sed contra. Imo in Symbolo Athanas. dicitur: *Anima rationalis et caro unus est homo*. Et Arist., in 2 de Anim., c. 1, dicit, animam et corpus esse animal, sicut pupilla et visus est oculus. Idem fere 4 Phys., text. 33, et 5 Metaph., text. 31; Avicenna, 3 Metaph., cap. 2. Atque hæc sententia vera est.

Resolutio quæstionis, et approbatio tertiæ sententiæ.

7. *Prima assertio.* — Ut tamen explicetur, dicendum est primo, compositam substantiam distingui realiter a singulis partibus, non adæquate (ut sic dicam) et se tota, sed per inclusionem alterius partis. Hæc assertio est recepta ab omnibus. Et prima ejus pars patet, quia substantia composita aliquam rem includit realiter distinctam a singulis partibus sigillatim sumptis. Homo enim comparatus ad animam includit corpus, quod est res distincta ab anima, et comparatus ad corpus includit animam, quæ est res distincta a corpore. Intercedit ergo ibi aliqua distinctio realis, saltem illa quæ est per inclusionem alicujus rei distinctæ. Quod vero non intercedat major distinctio, probatur, quia impossibile est concipere totam substantiam compositam, quin in ea includatur quælibet pars componens illam; ergo impossibile est distinguere partes singulas a substantia composita, nisi per inclusionem unius partis, et additionem alterius. Et confirmatur, nam si major esset distinctio, oporteret distinguere substantiam compositam a parte tanquam duas entitates omnino condistinctas; hoc autem est impossibile. Quod patet, quia vel distingueretur totum a parte, ut entitas simplex a simplici, vel ut composita a simplici. Prior modus dici non potest, alias non esset substantia composita, quæ a parte distinguitur. Si autem dicatur secundus, inquiri ex quibus partibus componatur tale compositum. Non certe aliis, nisi illis a quibus sigillatim distinguitur; ergo non potest ab eis distingui, nisi ut includens ab incluso.

8. *Secunda assertio.* — Dico secundo: substantia composita distinguitur in re ipsa a materia et forma simul seu aggregatim sumptis, tanquam includens utramque earum, et addens realem unionem substantialem earum inter se, quæ est aliquid in re ipsa distinctum ab eis, et ab aggregato earum, non ut res realiter distincta, sed ut realis modus. Tota hæc assertio facile probari potest. Quod enim tota substantia composita non possit distingui ab aggregato duarum partium, nisi ut includens eas, satis probatum relinquitur ex dictis in priori assertione. Quod vero aliquid in re ipsa addat præter illud aggregatum, probatur, quia existere potest in rerum natura aggregatum illarum partium non existente toto; ut in triduo existebat aggregatum seu collec-

tio corporis et animæ Christi, et non existebat humanitas ejus. Nec solum in locis distantibus, sed etiam in propinquis, imo in eodem spatio simul esse poterant, nondum existente tota composita substantia, si illa præsentia tantum esset localis; ergo substantia composita ut sic aliquid in re ipsa addit aggregato duarum partium, separabile ab ipsis, et consequenter distinctum ab ipsis, juxta principia superius posita de distinctionibus rerum. Quod autem id, quod compositum addit utrique parti, nihil aliud sit quam unio substantialis, probatur, quia sine hac unione impossibile est consurgere totam substantiam, quidquid aliud partibus ejus addi fingatur; cum hæc vero unione statim ex utraque parte resultat totum, etiamsi omnia alia e medio tollantur; ergo tota substantia hanc unionem addit aggregato suarum partium. Denique quod hæc unio non sit res distincta, sed tantum realis modus, satis probatum est in superioribus disputando de causalitate materiæ et formæ.

9. *Tertia assertio.* — Dico tertio: tota substantia non distinguitur a partibus simul sumptis et unitis realiter aut ex natura rei, seu in re ipsa, sed solum ratione. Hanc conclusionem contendunt auctores ultimæ sententiæ. Et probatur prior pars de distinctione in re: nam vel totum distinguitur a partibus simul sumptis et unitis, tanquam includens ab incluso, aut tanquam omnino condistinctum ab illis; neutrum horum dici potest; ergo nullo modo distinguitur in re. Consequentia tenet a sufficienti enumeratione. Neque enim fingi potest tertium medium, nimirum, quod duo extrema in re distinguantur, et tamen quod unum includat aliud, et nihil præter aliud, et e converso; hæc enim est maxima identitas in re. Minor autem, quoad posteriorem partem, evidentior est quam ut nova probatione indigeat; in prima enim assertione probavimus non posse totum distingui ab una vel altera parte sine inclusione ejus, et consequenter in secunda assertione manifestum reliquimus, non posse distingui ab aggregato earum, nisi includendo illud; ergo pari ratione non potest distingui a partibus simul sumptis et unitis, nisi includendo utramque partem et unionem. Imo neque mente concipi potest totum et per se compositum non includens illa tria, scilicet, utramque partem et unionem; ergo non potest hoc compositum distingui a partibus simul sumptis et unitis, tanquam aliquid omnino condistinct-

tum; sic enim distingui dicitur, quod aliud non includit.

10. Altera vero pars minoris, in qua videtur esse punctus difficultatis, probatur, quia nihil potest intelligi aut excogitari, quod in re ipsa addat partibus simul sumptis et unitis. Nam imprimis, quidquid illud esse fingatur, non est necessarium; nam si mente illud separet, et intelligas partes existentes et unitas, intelliges totum existere absque alio addito; non est ergo gratis fingendum. Deinde vel illud est res aliqua habens propriam entitatem realiter distinctam, vel est tantum modus realis; neutrum dici potest; ergo. Minoris prior pars ex se videtur evidens, tum quia illa entitas non potest esse accidens, cum dicatur essentialiter componere substantiam. Nec potest esse substantia, quia nec est materia, nec forma, nec compositum, quæ membra adæquate dividunt substantiam materialem, teste Aristotele. Neque vero dici potest illa entitas esse totum compositum, cum dicatur compositum addere illam entitatem supra materiam et formam, et unionem earum; tum etiam quia alias in morte hominis, verbi gratia, non tantum humanitas desineret per disjunctionem animæ et corporis, sed etiam periret illa entitas, quod est aperte falsum. Tum præterea quia jam substantiæ materiales essentialiter componerentur non tantum ex materia et forma, sed etiam ex tertia illa entitate, quod est absurdissimum, cum explicari non possit quid illa sit, neque ad quem finem constituat. Neque in homine dici poterit an spiritalis sit, an materialis. Ac denique quia procederetur in infinitum; quæro enim an compositum ex materia et forma, et illa entitate, distinguitur ab omnibus illis simul sumptis et unitis, per additionem alterius entitatis; nam hoc affirmare et valde frivolum est, et tunc procedendum erit ulterius absque termino. Si vero id negetur, jam de illo composito conceditur quod intendimus, et inde fit consequens illud potius esse verum de composito ex sola materia et forma inter unitis.

11. Denique probatur altera pars, quod, scilicet, illud additum non possit esse novus modus realis, quia in toto composito nullus talis modus excogitari potest præter unionem partium, qui per se conferat ac necessarius sit ad compositionem totius. Potestque hic argumentum supra factum applicari; nam intellecta materia, et forma, et unione

earum, intelligimus resultare compositum, etiamsi nullus alius modus intercedat. Dices, ut resultet totum compositum substantiale, necessarium esse modum subsistentiæ, qui est distinctus ab unione. Respondetur, nunc nos loqui de composito, quod immediate resultat ex materia et forma unitis, quod est humanitas, verbi gratia, seu natura integra, cui naturæ verum est addi modum subsistentiæ, eo modo quo in superioribus declaratum est; tamen inde resultat, formaliter loquendo, aliud compositum, quod est suppositum materiale, quod a suis etiam componentibus simul sumptis et unitis in re non distinguitur. Unde sumitur generalis doctrina et confirmatio; nam in quolibet alio composito totum non distinguitur in re a partibus et unione earum simul sumptis; ergo idem erit de substantia composita comparata ad suas partes et unionem earum simul sumptas. Antecedens præcipue intelligendum est de totis actualibus et realibus, nam totum potentiale, ut est genus, respectu specierum, secundum suam realitatem idem est non solum cum omnibus speciebus, sed etiam cum singulis; totum autem, quod solum habet compositionem secundum rationem, ut est species, respectu generis et differentiæ, in re non distinguitur a singulis componentibus, sed tantum ratione.

12. Omissis ergo iis quæ per rationem fiunt, de totis realibus probatur antecedens inductione. Nam album, verbi gratia, ut est quoddam totum accidentale, in re non distinguitur a corpore, albedine et unione simul sumptis; ergo idem erit, servata proportionem, in substantiis. Respondent aliqui¹, negando consequentiam, quia ex accidente et subjecto non resultat una essentia, nec unum per se, sicut ex materia et forma. Sed ex hac differentia ad summum colligi potest, aliud genus unius perfectioris esse inter materiam et formam substantialem, quam inter corpus et albedinem, et alio modo magisque per sese comparari in ratione potentiæ et actus ejusdem generis, illa duo quam hæc; nam hoc satis est ut ex vi illius consurgant per se unum et una essentia, et non ex his. Non video autem, quid illud referat ad majorem distinctionem compositi substantialis a suis partibus simul sumptis et unitis, quam compositi accidentalis a suis componentibus

¹ Fonsec., lib. 9 Met., c. 2, quæst. 2, sect. 2; Conimbr., 1 Phys., c. 2, q. 1, art. 5.

eorumque unione. In utroque enim composito intelligimus satis esse proportionatam unionem componentium absque ullo alio addito, ut compositum existat. Neque illud, quod est per se unum, habet hanc (ut sic dicam) perseitatem ex aliquo alio addito; nam potius illud posset obstare unitati per se, quia faceret aggregationem minime necessariam ad substantiale esse totius; sed consurgit illa unitas per se ex tali unione, talique aptitudine unibilium; sicut etiam juxta veram Theologiam, ex Christi humanitate et Verbo divino consurgit una persona composita, quæ vere ac per se est una; non potest autem fingi, quod in illo composito sit aliquid distinctum a Verbo, humanitate, et unione simul sumptis, ut tetigi in 4 tomo tertiæ part., disput. 35, sect. 3, in fine.

13. Eadem distinctio fieri potest in toto integrali, sive homogeneo, sive heterogeneo. Sine causa enim Joannes de Neapoli, Quodlib. 2, quæst. 7, inter hæc differentiam constituit, dicens, totum heterogeneum distingui a partibus, non vero homogeneum; quod sine ullo fundamento dictum est, quia rationes æque procedunt in utroque; positus enim partibus proportionatis et unione, quidquid aliud in quolibet toto asseritur, fictitium est. Quapropter (ut uno verbo omnia concludamus) quodcumque totum, qualecumque illud sit, requirit unionem partium proportionatam, et nihil est præter partes simul sumptas, et sic conjunctas. Unde etiam acervus lapidum, qui maxime censi solet idem cum partibus; præter singulos lapides, et multitudinem eorum, requirit illorum propinquitatem; nam si in locis distantibus essent, acervum non componerent; atque ita acervus nihil aliud est quam omnes lapides simul sumpti, et in tali loco ac propinquitate constituti. Dcmus vero, quia requirit majorem unionem et compositionem partium, nam ultra propinquitatem requirit ordinem, et situm, et aliquam artificialem conjunctionem, ideoque majorem unitatem habet, non tamen majorem identitatem aut distinctionem ab omnibus partibus simul sumptis, et unione earum. Rursusque album physice est magis unum, quia unio physica albedinis ad subjectum major est; identitas autem et distinctio ejusdem est proportionis. Substantia ergo composita eandem rationem servat ad suas partes et earum unionem simul sumptas; non est ergo inter hæc in re ipsa distinctio.

14. Quod vero sit nonnulla distinctio rationis, id ad summum probant fundamenta aliarum opinionum, et ex ipso modo loquendi fit satis probabile; nam propter hanc distinctionem rationis, improprie censentur illæ locutiones, in quibus partes de toto prædicantur. Ac tandem declarari potest; nam aggregatum ex partibus et unione concipitur aliqua ratione per modum plurium; ipsum autem totum magis concipitur per modum unius, ac si esset res quædam simplex; hoc ergo satis est ad nonnullam rationis distinctionem.

Responsio ad argumenta.

15. *Totum, non partes, cur corrumpi dicatur ac generari.* — Ad fundamenta contrariæ sententiæ respondetur imprimis, quidquid tribuitur toti, posse tribui partibus simul sumptis et unitis, secundum rem, seu secundum identitatem; secundum modum autem concipiendi non proprie tribui, et ad hoc satis esse distinctionem rationis. Et ad singulas locutiones respondetur, totum generari tanquam adæquatum terminum qui fit; formam vero, vel unionem ejus esse formalem terminum, quo fit totum; ideoque totum esse rem distinctam, tam a forma quam ab unione ejus, non tamen a tota realitate materiæ, et formæ, et unionis, collective sumpta. Similiter ut totum corrumpi dicatur, satis est quod unio partium dissolvatur, ut fit in morte hominis, quia jam non manet tota illa entitas cum omni modo reali, qui est de ratione totius. Atque ita solum fit, totum in re distingui et a singulis partibus, et a multitudine earum absque unione, non vero ab ipsis et unione simul sumptis. Præterea partes dicuntur componere totum divisim seu sigillatim, et ita ab eis distinguitur totum. Nec refert quod non componant, nisi quando sunt unitæ, quia etiam tunc singulæ componunt, et non aggregatum seu collectio earum et unionis. Denique idem est de aliis locutionibus, quod totum agit, vel movetur, etc.

16. Ad secundam rationem jam responsum est negando sequelam; nam ut substantia composita sit magis per se una quam alia entia per accidens, non requiritur major distinctio, sed major unio et major proportio suarum partium. In hoc enim posuit Aristot., 8 Metaphys., cap. ult., et lib. 2 de Anima, cap. 4, unitatem per se compositi substantialis ex materia et forma, non in illa majori distinctione.

17. Ad tertiam respondetur, solum probare, totam substantiam, ut consurgit ex omnibus partibus substantialibus et integralibus, et ut consurgit ex essentialibus, utrisque simul sumptis et unitis, esse eandem omnino rem; non vero recte inferre, partes integrales esse essentielles, vel e converso, quia in hoc jam fit comparatio singularium partium inter se. Testimonia vero Aristotelis ex aliis jam adductis facile explicantur; solum enim docere intendit totum non esse partes singulas, aut multitudinem earum aggregatam sumptam absque propria unione.

18. Ad fundamentum alterius sententiæ respondetur, ad prædictam proprietatem loquendi sufficere distinctionem rationis. Nec est verum totum addere partibus alium realem modum præter unionem; neque enim magis intelligi potest talis modus, quam quod addat novam et distinctam rem, ut satis probatum est.

DISPUTATIO XXXVII.

DE RATIONE ESSENTIALI ACCIDENTIS IN COMMUNI.

Post considerationem substantiæ creatæ consequenter succedit accidentis contemplatio; hæc enim duo membra diximus adæquate dividere ens creatum. Prius autem quam ad singula accidentium genera descendamus, tria de accidente in communi tractanda occurrunt. Primum, de ipso communi conceptu accidentis ut sic, an habeat rationem aliquo modo unam, et quænam illa sit, et hoc in præsentis disputatione præstabimus. Deinde in sequente, accidens ut sic cum substantia creata comparabimus, ut membris illis inter se collatis illius divisionis exactior habeatur cognitio. Tandem tertio divisiones accidentis, et eam præsertim quæ est in novem genera, trademus.

SECTIO I.

Utrum accidens in communi dicat unum conceptum seu rationem objectivam.

Prior opinio negans.

1. Auctores, qui existimant non posse esse objectivum conceptum communem, quin sit univocus et genericus, si ad res essentialiter diversas communis sit, consequenter negabunt habere accidens unum conceptum communem. Atque ita fere opinantur omnes,

qui ex illo principio negant objectivum conceptum entis, quia tam pro comperto habent non dari unum commune genus ad novem prædicamenta accidentis, quam ens non esse genus ad decem; nam solum illæ res prædicamento differunt, quæ in genere non conveniunt. Accedit, quod Aristoteles interdum non solum commune genus, sed absolute omne prædicatum commune his generibus negare videtur, quod maxime intelligendum est de communitate rationis objectivæ, cum de communitate solius nominis verum esse non possit. Antecedens probatur ex 5 Metaph., text. 12, et lib. 10, text. 14, ubi ait illa esse proprie diversa, quæ in nullo conveniunt; et 4 Poster., c. 11, ait, propositionem, in qua genus unius prædicamenti negatur de illo, esse immediatam, quia nullum habent commune prædicatum; et alia adduximus supra tractando de ente.

Posterior opinio affirmans.

2. Nihilominus contrariam sententiam imprimis tenent omnes, qui idem sentiunt de conceptu entis. Deinde Soncinas et alii, qui dicunt conceptum objectivum entis esse hoc disjunctum, *substantia vel accidens*, necessario supponunt utramque partem illius disjuncti habere unum communem conceptum objectivum. Est autem hæc sententia eadem proportionem declaranda et probanda, qua similis de ente. Primum enim juxta illam dicendum est, huic voci *accidens*, correspondere in mente unum conceptum formalem non solius vocis, sed rei primario significatæ per vocem. Probatur primo experientia, nam qui audit hanc vocem, et novit significationem ejus, non sistit in voce ipsa, sed aliquid per illam significatum concipit, nec distrahitur mens ejus ad concipienda plura quatenus plura seu diversa sunt, neque etiam manet quasi anceps et dubitans inter plura significata; ergo signum est solum unum conceptum formare adæquati significati illius vocis. Secundo, quia illa vox, ut hic sumitur, id est, quatenus accidens sub ente condistinguitur a substantia, non significat ex multiplici impositione, sed ex una, quia neque est vox æquivoca, neque significans unum proprie, et aliud per translationem metaphoricam. Ac denique quia non potest fingi, ad quas res significandas sit variis impositionibus instituta; alias quot res sub adæquata sua significatione continet, tot fingi possent impositiones seu translationes illius vocis,